

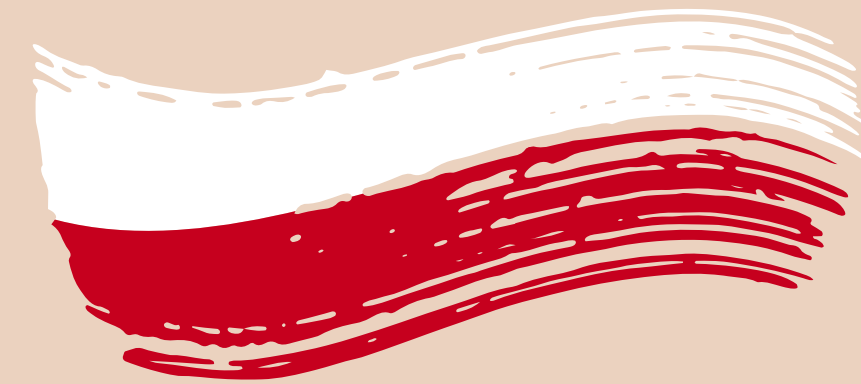
Moja pierwsza wizyta w sądzie

Lekcja przygotowana przez
Wydział ds. Edukacji Prawnej

Rola sądownictwa w państwie

Sądy są niezależnymi organami państwowymi, których celem i zadaniem jest **sprawowanie wymiaru sprawiedliwości**, poprzez m.in.:

- porządkowanie życia społecznego za pomocą **rozstrzygania konfliktów** między obywatelami,
- wymierzanie kar za **czyny zabronione**,
- ochronę **praw i wolności** obywateli,
- **kontrolę organów władzy**, by działały na podstawie i w granicach prawa.

Zasady funkcjonowania sądów w Polsce

1. Zasada niezależności sądów
2. Zasada jednolitości
3. Zasada dwuinstancyjności
4. Zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości
5. Zasada niezawisłości sędziowskiej
6. Zasada jawności

6

~~000~~
~~XX~~

Zadanie

Jaka zasada sądownictwa została opisana w poniższym przykładzie?

Przykład

Laura K., 20-letnia studentka medycyny, wynajęła mieszkanie w stolicy. Umowa podpisana została na czas określony - 12 miesięcy. Niestety, zaledwie po miesiącu wynajmowania, właścicielka bez konkretnego powodu wypowiedziała umowę najmu i nakazała Laurze natychmiast opuścić jej mieszkanie.

Ostatecznie sprawa trafiła do sądu rejonowego, ale sąd nie przychylił się do roszczeń studentki. Rozczarowana Laura w porozumieniu ze swoim adwokatem w terminie 14 dni wniosła apelację od wyroku I instancji do sądu II instancji, w tym przypadku do sądu okręgowego.

Ciekawostka:

w całej Polsce jest ponad trzysta sądów rejonowych.

Zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości

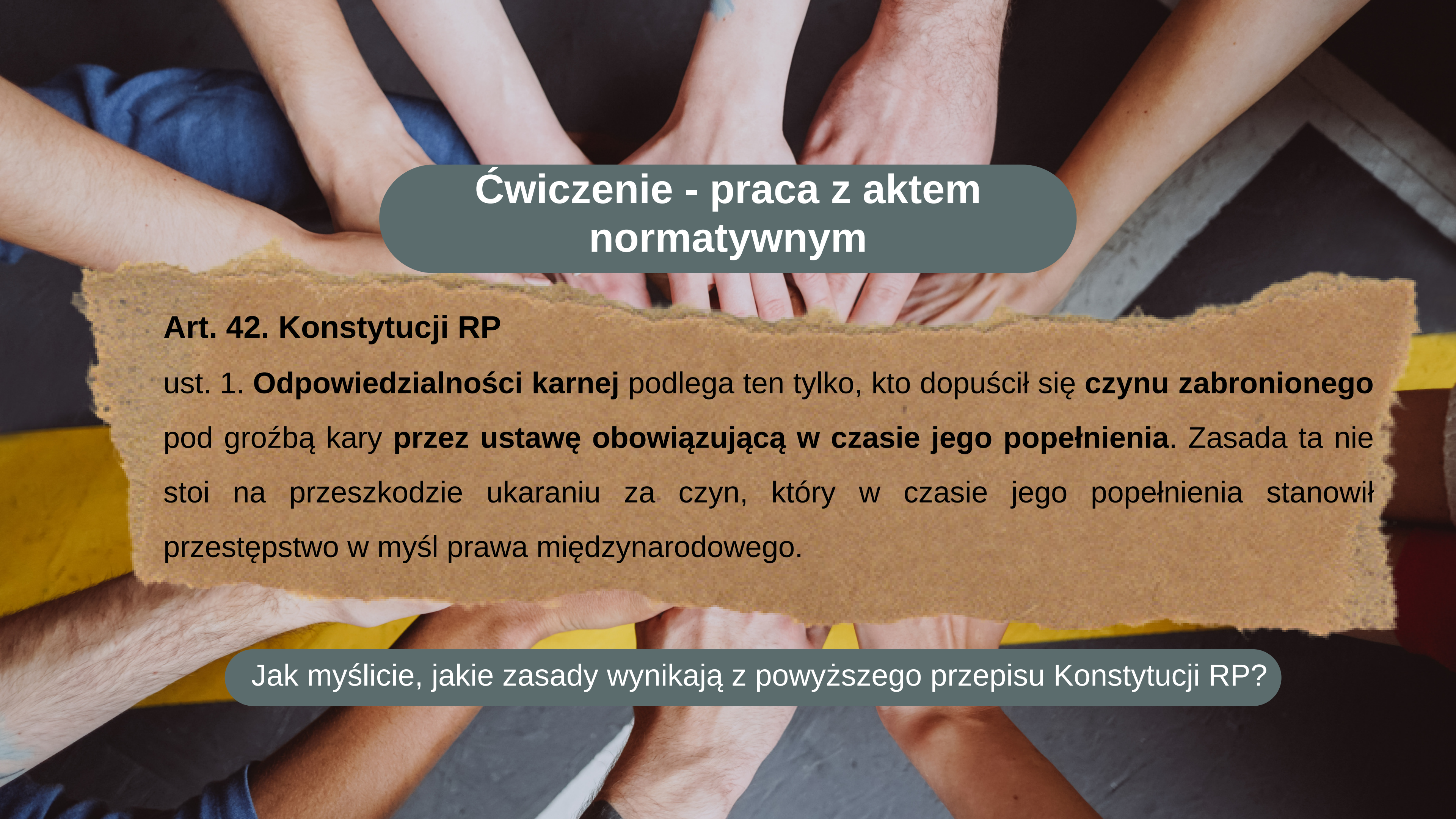
- Obywatele mają możliwość “czynnego” uczestnictwa w procesie poprzez zgłoszenie się do pełnienia funkcji ławnika.

Ławnik

- Przedstawiciel społeczeństwa, który bierze udział w wydawaniu wyroków przez Sąd. Ławnik występuje najczęściej właśnie w sądach najniższej instancji, np. w sprawach z zakresu prawa pracy (o ustalenie istnienia stosunku pracy, przywrócenia do pracy) lub rodzinnych (o rozwód, separację). Ławnicy zarówno do sądów rejonowych, jak i okręgowych, mogą być wybierani w głosowaniu tajnym przez rady gmin spośród kandydatów zgłoszonych m. in. przez Prezesa sądu, stowarzyszenia, zakłady pracy, co najmniej 50 obywateli. Kadencja ławnika trwa 4 lata kalendarzowe następujące po roku, w którym dokonano wyboru. Ławnik musi mieć ukończone 30 lat (poniżej 70) i co najmniej średnie wykształcenie.

Jawność rozprawy

- Wszystkie rozprawy, o ile nie została wyłączona ich jawność, są dostępne dla wszystkich zainteresowanych osób - co oznacza, że każdy pełnoletni obywatel może przyjść na dowolną rozprawę i uczestniczyć w niej w charakterze publiczności.

Ćwiczenie - praca z aktem normatywnym

Art. 42. Konstytucji RP

ust. 1. **Odpowiedzialności karnej** podlega ten tylko, kto dopuścił się **czynu zabronionego** pod groźbą kary **przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia**. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie ukaraniu za czyn, który w czasie jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl prawa międzynarodowego.

Jak myślicie, jakie zasady wynikają z powyższego przepisu Konstytucji RP?

Zasada odpowiedzialności karnej za czyn - przesądza, że odpowiedzialność karna nie może nastąpić bez uprzedniego czynu sprawcy, tj. czyn jest niezbędną przesłanką odpowiedzialności.

Nie mogą być podstawą odpowiedzialności karnej myśli, poglądy, zamiary człowieka, jego właściwości fizyczne lub psychiczne.

Zasada nullum crimen sine lege - „nie ma przestępstwa bez ustawy”, przestępstwem nie może być czyn, który nie był zabroniony prawnie w momencie jego popełnienia.

Zasada lex retro non agit (zakaz retroaktywności prawa) - zgodnie z tą zasadą, prawo nie może działać wstecz. Czyn tylko wtedy może stanowić czyn karalny, gdy był zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

[Oceń przykład]

W lipcu 2010 roku, Józef N. dopuszczał się uporczywego nękania wobec swojego brata Andrzeja N., przychodząc pod jego dom, wzbudzając w nim uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia. W 2011 roku w polskim kodeksie karnym pojawia się nowe przestępstwo - stalking, zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 3.

Czy Józef N. popełnił przestępstwo?

Art. 42. Konstytucji RP

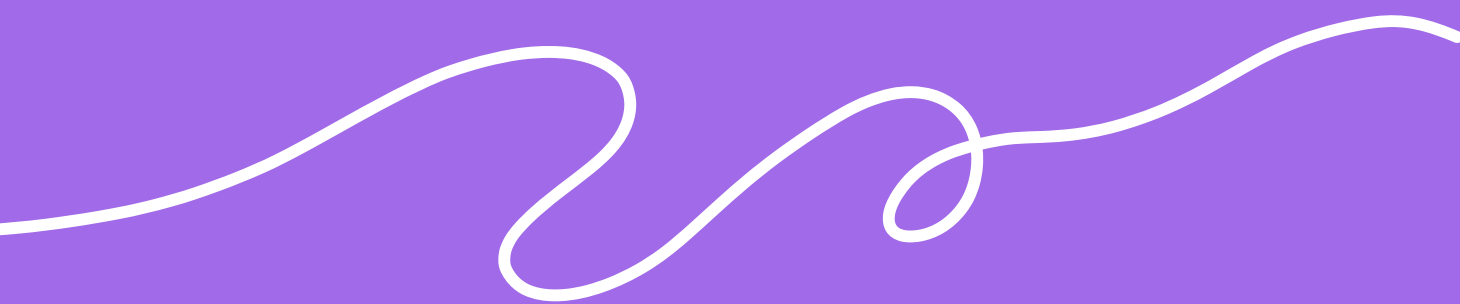
ust. 2 „Każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu.”

Przykład:

Jacek O. został oskarżony o kradzież komputera ze sklepu elektronicznego. Ze względu na jego niskie dochody i niedostatek rodziny niestety nie jest on jednak w stanie skorzystać z usług adwokata by się bronić. W tym przypadku sąd dokona oceny, czy oskarżony w należyty sposób wykazał, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny oraz może wyznaczyć mu obrońcę z urzędu.

Kto może być obrońcą w sądzie? Z jakimi zawodami kojarzy Wam się to słowo?

Art. 42. Konstytucji RP

ust. 3 „**Każdego** uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona **prawomocnym** wyrokiem sądu.” - zasada **domniemania niewinności**.

Prawomocny wyrok sądu

- Wyrok staje się prawomocny, jeśli nie przysługuje już możliwość odwołania się czy zaskarżenia. Prawomocne są wyroki sądów II instancji, oraz te, których nie zaskarżono w terminie.

Przykład:

Anna Z. wyrokiem sądu I instancji została uznana winną zarzucanego jej czynu. Ponieważ w wyznaczonym ustawowo terminie nie wpłynęło odwołanie od wyroku sądu I instancji do sądu II instancji, wyrok uprawomocnił się - a Anna Z. musi odbyć karę 2 lat ograniczenia wolności.

Art. 45. Konstytucji RP §

ust. 1: „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez **nieuzasadnionej zwłoki** przez **właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły** sąd.”

Przykłady:

Do sądu rejonowego trafia sprawa o dokonanie zabójstwa. Ze względu, że ustawa zastrzega, właściwość sądów okręgowych do orzekania w sprawach o zbrodnie, sąd rejonowy będzie niewłaściwy do jej rozpoznania.

Marian M. jest wieloletnim sędzią bydgoskiego sądu rejonowego. Sędzia zostanie wyłączony z mocy samego prawa z orzekania w sprawie, która dotyczy jego małżonki Haliny M., która została oskarżona o znieważenie sąsiadki.

Art. 45. Konstytucji RP

ust. 2: „Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest **publicznie**.”

[Oceń przykłady]

Czy w podanym stanie faktycznym można wyłączyć jawność rozprawy?

1. Pan Janusz żąda wyłączenia jawności rozprawy, ze względu na fakt, że nie chce aby jego rodzina dowiedziała się o kłopotach finansowych jego firmy. Swoje stanowisko uzasadnia ważnym interesem prywatnym.

2. W przesłuchaniu świadków ma wziąć udział 12-letni Staś. Czy Sąd z tego powodu powinien wyłączyć jawność rozprawy?

Czy ktoś wie, co to znaczy, że wyrok jest ogłaszany publicznie?

Krótką charakterystyka zawodów prawniczych

Stanisława Temidzka jest sędzią od przeszło 20 lat. Żeby nią zostać, przeszła długą drogę poprzez studia i aplikację uwieńczoną trudnym egzaminem.

Sędzia Temidzka kończy swój dzień w ten sam sposób, w jaki go zaczyna - espresso i jeden paluszek kukurydziany. Dzisiejszy dzień nie mógł być więc inny. „Ostatni gryz kukurydzianego paluszka i jedziemy do sądu” – pomyślała sędzia Temidzka. Szybko wypła kawę i wsiadła do samochodu.

Po przekroczeniu murów sądu rejonowego, udała się do gabinetu, aby przebrać się w sędziowską togę. Otworzyła szafę i jej oczom ukazały się trzy togi. Pierwsza miała zielony żabot, druga czerwony, a trzecia fioletowy.

- Jak myślicie, którą togę i dlaczego powinna założyć sędzia Stanisława Temidzka?
- Jakie cechy Waszym zdaniem, powinien posiadać dobry sędzia?

Krótką charakterystyka zawodów prawniczych - II

Następnie Stanisława, jako że będzie przewodniczyć w sprawie, zakłada łańcuch z wizerunkiem godła Polski. Stosownie do swojej funkcji ubrana sędzia wkroczyła na salę sądową, zastanawiając się, ile spraw dziś czeka ją na wokandzie. Jej oczom ukazało się dobrze znane miejsce, w którym wszystko jest zawsze na swoim miejscu i ma jakieś zastosowanie. Usiadła na miejscu specjalnie przygotowanym dla sędziego. Rozejrzała się po sali, widząc miejsce dla protokolanta, powoda, świadków, publiczności i pozwanego.

- **Znajdując się na sali sądowej, opiszcie każde miejsce, które można w niej zająć.**
- **Wskażcie, gdzie zasiada sędzia i dlaczego?**
- **Jak sądzicie, co symbolizuje łańcuch z wizerunkiem godła Polski i czemu Sędzia Temidzka go zakłada?**
- **Co, według Was, oznacza termin “wokanda”?**

Krótką charakterystyka zawodów prawniczych - III

Przemysław Docieklak jest prokuratorem Prokuratury Okręgowej. Dzisiejszego poranka, jak zazwyczaj, założył swój ulubiony garnitur, a do niego dobrał czerwone skarpetki i czerwony krawat. Po dotarciu do budynku prokuratury, przywitał się ze strażnikiem, a następnie udał do swojego biura. Na stole piętrzyły się dokumenty.

Po załatwieniu wszystkich prac biurowych, zaplanowaniu całej pracy na dzisiaj, prokurator Docieklak poszedł wykonywać swoje obowiązki w terenie. Prokurator musi być bardzo skrupulatny i dociekliwy. Z tego powodu ma ciągły kontakt z wieloma osobami. Codziennie na swojej drodze spotyka zarówno ludzi dobrych, którzy pomagają mu w rozwiązywaniu zagadek, jak i ludzi o złej woli, których próbuje zdemaskować i postawić przed obliczem sprawiedliwości.

- **Jak myślisz, co symbolizuje czerwony kolor w tozde prokuratora?**
- **Oceń, jak ważna jest rola prokuratora w procesie karnym.**
- **Jak myślisz, z kim prokurator Przemysław Docieklak może się spotykać w swojej pracy?**

Jaka jest różnica między sędzią a prokuratorem?

- Prokurator jest oskarżycielem publicznym, przedstawia zarzuty i sugeruje rodzaj/wysokość kary; natomiast sędzia zachowuje bezstronność podczas postępowania sądowego, bada zeznania, wysłuchuje stron (obrońcy, prokuratora, oskarżonego, świadków), wreszcie ustala wyrok, biorąc pod uwagę również opinię prokuratora.

Krótką charakterystyka zawodów prawniczych - III

Pani Alicja Wolska jest początkującym adwokatem, a do swojej nowej roli musiała się przygotowywać przez 5 lat studiów prawniczych i kolejne 3 lata aplikacji adwokackiej. Pewnego dnia pani adwokat wybrała się na spacer do parku wraz ze swoją ukochaną papugą „Mecenasem”. Tym razem głowiła się nad sprawą, z którą zwrócił się do niej pewien znany reżyser. Był on oskarżony o zakłócanie ciszy nocnej na osiedlu w czasie swoich urodzin.

W pewnym momencie Alicja spotkała w parku swoją największą przyjaciółkę, Panią Barbarę Ciekawską. Dowiedziała się ona z mediów o sprawie artysty, którą zajmuje się Alicja. Postanowiła więc dopytać ją o wszystkie fakty w sprawie... Po porannym spacerze ze swoją papugą, młoda prawniczka udała się do domu, żeby przygotować się do sprawy sądowej swojego klienta. Spakowała wszystkie potrzebne dokumenty oraz togę z zielonym żabotem, a zdolna papuga Mecenas pożegnała właścicielkę słowami: „In dubio pro reo!”.

- **Czy Pani mecenas powinna opowiedzieć swojej przyjaciółce o szczegółach sprawy swojego klienta?**
- **Co symbolizuje zielony kolor żabotu Alicji? Czy słusznie określany jest jako “antagonista” żabotu prokuratorskiego?**
- **Czy wiesz, co oznacza łaciński zwrot wypowiedziany przez papugę?**

Czy wiecie, czym się różnią zawody adwokata i radcy prawnego?

Obecnie zawody te są do siebie bardzo podobne. Dawniej różnicą było to, że radca prawny nie mógł być obrońcą w sprawach karnych i karnoskarbowych, jednak w 2015 r. przyznano mu takie kompetencje. Po drugie, radca prawny może być zatrudniony na podstawie stosunku pracy u konkretnego przedsiębiorcy. Adwokat natomiast może wykonywać swój zawód jedynie w drodze indywidualnej działalności gospodarczej lub jako wspólnik spółki.

Czy wiecie, po czym można odróżnić adwokata i radcę prawnego na sali rozpraw?

Adwokat nosi żabot w kolorze zielonym, który to symbolizuje nadzieję dla oskarżonego na sprawiedliwy proces i uniewinnienie go. Radca prawny nosi natomiast żabot w kolorze niebieskim, który ma być uspokajający, a jednocześnie skłaniający do twórczego myślenia i pobudzający wyobraźnię. Niebieski jest też kolorem przyjaźni.

Symulacja rozprawy przeprowadzona przez uczniów

Symulacja

Kazus I

Polecenie: odegrajcie scenkę!

Kasia ma 17 lat i na początku wakacji przeprowadziła się wraz z rodzicami z Krakowa do Warszawy. Zmiana otoczenia jest dla dziewczyny ogromnym wyzwaniem, szczególnie gdy ciągle napotyka spore trudności ze strony rówieśników. Kasia jest osobą nieśmiałą, mającą kłopot z nawiązaniem kontaktu z rówieśnikami. W nowej szkole nie udało się jej poznać zbyt wielu znajomych. Dziewczyna dotychczas bardzo dobrze się uczyła i była najlepszą uczennicą, jednak teraz fakt ten poskutkował pojawieniem się wokół dziewczyny wrogów. Kasia szybko stała się ofiarą Anety, dotychczasowej najlepszej uczennicy w klasie. Aneta szybko zauważyła, że nowa uczennica może być jej konkurentką w walce o stypendium. Jest ono bardzo ważne dla Anety, ponieważ opłaca za nie kosztowne lekcje tańca, których jej rodzice nie są w stanie sfinansować.

Zazdrosna Aneta od początku nie szczędziła mocnych słów w stronę Kasi. Dodatkowo na jednym z portali społecznościowych zaczęła regularnie umieszczać obraźliwe treści oraz memy, mające na celu ośmieszenie i następnie pozbycie się nowej koleżanki z klasy.

Nikt też nie wie, że Aneta zakochała się w jednym z kolegów z jej klasy – Wojtku. Wojtek jest jednak zainteresowany nową koleżanką, o czym powiedział jej już pierwszego dnia nowego roku szkolnego. Chłopak nie odzywa się do Anety po tym, jak potraktowała nową koleżankę, publikując na jej temat nieprawdziwe informacje. Rozzłoszczona tym faktem Aneta postanawia dać w końcu Kasi porządną nauczkę. Podczas apelu szkolnego upokorzyła dziewczynę i groziła jej następną “słodką zemstą” za jakiegokolwiek zbliżanie się do Wojtka.

Gdy o zaistniałej sytuacji dowiedzieli się rodzice Kasi z przerażeniem stwierdzili, że ta sprawa zaszła za daleko. Tata Kasi, jako **ustawowy przedstawiciel, postanowił wnieść oskarżenie do sądu** z żądaniem ukarania Anety oraz uzyskania nawiązki na rzecz pokrzywdzonej. Sprawą zainteresował się także prokurator, który postanowił przystąpić do postępowania.

Kazus II

Polecenie: odegrajcie scenkę!

Pan Kazimierz jest emerytowanym kierowcą, który mieszka od ponad czterdziestu lat w bloku, do którego trzy miesiące temu wprowadził się Mateusz - 23-letni student chemii budowlanej na miejscowej uczelni. Od tego czasu, sędziwy miłośnik spokoju i codziennej rutyny, cierpi z powodu skandalicznego, jego zdaniem, zachowania młodego sąsiada. Twierdzi, że Mateusz zamiast pilnie uczyć się i chodzić spać w "normalnych" godzinach, urządza "prywatki" w swoim mieszkaniu. Zaprasza na nie kilkunastu znajomych, z którymi zakłóca ciszę nocną.

Według p. Kazimierza - zabawy odbywają się co najmniej trzy razy w tygodniu, trwając przeważnie od 20:00 do 3:00, a młodzież jest „nie do zniesienia”. Dają się słyszeć różne krzyki, głośna muzyka, a z sufitu w mieszkaniu pana Kazimierza sypie się tynk od ich „podskakiwania” (mieszkanie Mateusza znajduje się nad lokalem p. Kazimierza). Na domiar złego, Mateusz uwielbia słuchać głośno muzyki, nawet gdy jest sam i to również w czasie ciszy nocnej... Jego sąsiad już kilka razy wzywał policję, której funkcjonariusze wręczali studentowi pouczenia, a gdy to nie skutkowało - mandat w wysokości 200 zł. Jednak, być może, przyzwyczajenia Mateusza są silniejsze od niego samego, gdyż po tygodniu względного spokoju immisja sąsiedzka, tzn. działanie Mateusza, ingerujące w prawo do spokojnego zamieszkiwania p. Kazimierza, powróciła.

Konflikt między sąsiadami eskaluje, więc pan Kazimierz udał się do polecanej mu przez córkę adwokat, pani Julii, i sprawa trafiła przed sąd. Mężczyzna **żąda natychmiastowego zaprzestania zakłócania ciszy nocnej przez studenta**. Wzburzony zaistniałą sytuacją Mateusz utrzymuje, że jest ofiarą „prześladowań” i „insynuacji” ze strony negatywnie do niego nastawionego sąsiada, który chce doprowadzić do jego wyprowadzki.

Zachęcamy do śledzenia profilu **Wydziału ds. Edukacji Prawnej**
Ministerstwa Sprawiedliwości na Facebooku:
<https://www.facebook.com/Edukacja-Prawna>

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ I ZACHĘCAMY DO ŚLEDZENIA KOMUNIKATÓW!

